

De taxichauffeur leek zich te generen toen hij merkte dat er niemand – zelfs geen bediende achter de balie – klaarstond om me te verwelkomen. Hij dreutelde door de verlaten lobby, misschien hopend een personeelslid te ontdekken dat ergens achter een van de planten of de fauteuils verborgen zat. Uiteindelijk zette hij mijn koffers bij de liftdeuren neer, mompelde een verontschuldiging en vertrok.

De lobby was tamelijk ruim, waardoor er her en der salontafels konden staan zonder een gevoel van volte te geven. Maar het lage plafond vertoonde onmiskenbaar een verzakking, wat een ietwat benauwende atmosfeer creëerde, en ondanks dat de zon buiten scheen was het licht binnen somber. Alleen bij de balie viel er een brede strook zonlicht op de muur, een deel van de donkere houten lambrizering en een rek met Duitse, Franse en Engelse tijdschriften. Ik zag verder een kleine zilveren bel op de balie en wilde er al heen lopen om hem te laten rinkelen toen ergens achter me een deur openging en er een jongeman in uniform verscheen.

‘Goedemiddag, meneer,’ zei hij vermoeid, liep om de balie heen en begon aan de inschrijfformaliteiten. Hoewel hij een excuus prevelde vanwege zijn afwezigheid, bleef zijn manier van doen een poos lang bijzonder nonchalant. Zodra ik mijn naam noemde schrok hij echter en nam een strammere houding aan.

‘Meneer Ryder, het spijt me enorm dat ik u niet herkende. Meneer Hoffman, de hotelmanager, wilde u heel graag persoonlijk welkom heten. Maar helaas moest hij net naar een belangrijke vergadering.’

‘Dat geeft niets. Ik verheug me erop hem later te ontmoeten.’

De receptionist werkte gejaagd de inschrijfformulieren af, almaar mompelend dat de hotelmanager het heel vervelend zou vinden dat hij zijn aankomst had gemist. Tweemaal maakte hij er gewag van dat de voorbereidingen voor ‘donderdagavond’ een buitengewone belasting waren voor de hotelmanager, die daardoor veel vaker afwezig was dan gebruikelijk. Ik knikte maar wat, niet bij machte de energie op te brengen om te informeren naar wat ‘donderdagavond’ precies inhield.

‘O ja, meneer Brodsky was fantastisch vandaag,’ zei de receptionist opeens monter. ‘Werkelijk fantastisch. Vanmorgen heeft hij vier uur aan één stuk door met dat orkest gerepeteerd. En moet u hem nu weer horen! Nog steeds druk bezig van alles in zijn eentje uit te zoeken.’

Hij gebaarde naar het achterste deel van de lobby. Toen pas merkte ik dat er ergens in het gebouw piano gespeeld werd, net hoorbaar boven het gedempte verkeersrumoer uit. Ik hief mijn hoofd op en luisterde aandachtiger. Iemand speelde één enkele korte frase – afkomstig uit het tweede deel van Mullery’s *Verticaliteit* – telkens opnieuw, traag, en op een afwezige manier.

‘Als de hotelmanager er geweest was,’ merkte de receptionist op, ‘had hij meneer Brodsky vast wel even hierheen gehaald om u aan elkaar voor te stellen. Maar ik weet niet...’ Hij lachte kort. ‘Ik weet niet of ik hem wel kan storen. Als hij namelijk zo geconcentreerd bezig is...’

‘Natuurlijk, natuurlijk. Een andere keer.’

‘Als de hotelmanager er geweest was...’ Hij maakte zijn zin niet af en lachte weer. Toen boog hij zich naar voren en zei op gedempte toon: ‘Weet u dat een paar gasten de brutaliteit gehad hebben om te klagen, meneer? Over dat wij de salon hier telkens afsluiten als meneer Brodsky de vleugel nodig heeft. De houding van sommige mensen is verbijsterend! Twee gasten hebben gisteren afzonderlijk van elkaar geklaagd bij meneer Hoffman. U begrijpt dat ze meteen op hun nummer werden gezet.’

‘Daar twijfel ik niet aan. Brodsky, zei u.’ Ik dacht even na over de naam, maar hij zei me niets. Toen kreeg ik in de gaten dat de receptionist me bevreemd opnam en zei ik gauw: ‘Ja, ja. Ik verheug me erop meneer Brodsky op een geschikt moment te ontmoeten.’

‘Was de hotelmanager er maar, meneer.’

‘Het geeft echt niet. Als dit nu klaar is, zou ik erg graag...’

‘Natuurlijk, meneer. U zult wel erg moe zijn na zo’n lange reis. Hier is uw sleutel. Gustav daar wijst u uw kamer.’

Ik keek achter me en zag dat er een bejaarde bagagist aan de andere kant van de lobby bij de open lift stond te wachten. Hij had iets afwezig over zich zoals hij daar naar het interieur van de liftcabine staarde. Hij schrok toen ik op hem af kwam. Toen pakte hij mijn koffers op en repte zich achter me aan de lift in.

Terwijl de lift omhoog ging bleef de bejaarde bagagist de beide koffers dragen, en ik zag dat hij rood werd van inspanning. De koffers waren allebei erg zwaar, en omdat ik werkelijk vreesde dat hij voor mijn ogen zou flauwvallen kwam ik ertoe te zeggen:

‘Ik zou ze maar even neerzetten als ik u was.’

‘Ik ben blij dat u erover begint, meneer,’ zei hij, en aan zijn stem was verbazingwekkend genoeg nauwelijks te horen dat hij zo’n lichamelijke inspanning verrichtte. ‘Toen ik in dit vak begon, heel veel jaren geleden, zette ik de koffers altijd neer. Ik droeg ze alleen als het echt moest. Als ik in beweging was, zogezegd. Ja, ik moet erkennen dat ik de eerste vijftien jaar dat ik hier werkte die methode heb toegepast. En nog steeds passen veel van de jongere bagagisten in deze stad die methode toe. Maar mij zult u iets dergelijks niet meer zien doen. Bovendien, meneer, hoeven we niet ver.’

Zwijgend vervolgden we onze rit omhoog. Toen zei ik:

‘U werkt dus al behoorlijk lang in dit hotel.’

‘Zevenentwintig jaar inmiddels, meneer. Ik heb hier in die tijd van alles meegemaakt. Maar uiteraard was dit hotel er al heel lang voor ik er kwam werken. Men zegt dat Frederik de Grote hier in de achttiende eeuw een nacht heeft gelogeed, en naar verluidt was het ook toen al een lang bestaande herberg. Ja ja, er hebben zich hier in de loop der jaren gebeurtenissen van grote historische betekenis afgespeeld. Later, als u niet zo moe bent, zal ik u daar graag het een en ander over verhalen, meneer.’

‘Maar u was me aan het vertellen,’ zei ik, ‘waarom u het verkeerd vindt om de bagage neer te zetten.’

‘O ja,’ zei de bagagist. ‘Dat is een interessante kwestie. Het is na-

melijk zo, meneer, dat er in een stad als deze veel hotels zijn, dat kunt u zich wel voorstellen. Dat betekent dat een heleboel mensen in deze stad ooit wel eens geprobeerd hebben het bagagistenvak uit te oefenen. Veel mensen hier schijnen te denken dat ze er door simpelweg een uniform aan te trekken al zijn, dat ze dan dit werk kunnen doen. Dat is een misvatting die vooral in deze stad voedsel heeft gevonden. Je zou het een plaatselijke mythe kunnen noemen. En ik erken direct dat er een tijd is geweest dat ikzelf die mythe klakkeloos onderschreef. Maar op een keer – och, dat is alweer vele jaren geleden – namen mijn vrouw en ik een korte vakantie. We gingen naar Zwitserland, naar Luzern. Mijn vrouw is inmiddels overleden, meneer, maar telkens als ik aan haar denk herinner ik me die korte vakantie. Het is heel mooi daar aan het meer. U kent het ongetwijfeld. We hebben verscheidene prachtige boottochtjes gemaakt na het ontbijt. Maar goed, om op mijn onderwerp terug te komen, tijdens die vakantie bemerkte ik dat de mensen in die stad er heel andere opvattingen over hun bagagisten op nahielden dan de mensen hier. Hoe zal ik het zeggen, meneer? Men toonde daar veel meer *respect* voor de bagagisten. De besten genoten enige faam en de toonaangevende hotels wedijverden om hun diensten. Ik moet zeggen dat mijn ogen toen opengingen. Maar de mensen in deze stad zitten al heel veel jaren, nou ja, met dat idee-fixe. Ja, er zijn dagen dat ik me afvraag of het ooit kan worden uitgeroeid. Ik beweer niet dat de mensen hier ons op wat voor manier dan ook onbehoorlijk behandelen. Integendeel, ik ben hier nooit anders dan beleefd en voorkomend bejegend. Maar er is altijd dat idee, meneer, dat dit werk gedaan kan worden door iedereen die zich ertoe aangetrokken voelt of die er opeens lust toe zou voelen. Ik denk dat dat komt doordat iedereen in deze stad zelf wel eens daadwerkelijk bagage van de ene plaats naar de andere gedragen heeft. En dat gedaan hebbend, veronderstellen ze dat het beroep van hotelbagagist gewoon zeg maar in het verlengde daarvan ligt. Ik heb mensen meegemaakt, meneer, die hier in deze zelfde lift tegen me zeiden: “Misschien geef ik mijn werk er binnenkort wel aan en word ik bagagist.” Jazeker. Maar op een dag, meneer – het was niet lang na onze korte vakantie in Luzern – gebeurde het me dat een van onze meest vooraanstaande gemeenteraadsleden min of meer woordelijk datzelfde tegen me zei. “Ik zou dat vandaag of morgen wel

willen gaan doen,” zei hij tegen me, op de koffers wijzend. “Een heerlijk leventje lijkt me dat. Niks geen zorgen aan je hoofd.” Ik geloof dat het vriendelijk bedoeld was, meneer. Met de suggestie dat ik te benijden was. Dat was toen ik nog een stuk jonger was, meneer, ik bleef de koffers indertijd niet dragen, ik zette ze altijd neer, hier in deze zelfde lift, en ik denk dat ik destijds misschien wel een beetje zo overkwam. U weet wel, zorgeloos, zoals die heer suggereerde. Nou, ik kan u wel vertellen, meneer, dat dat de druppel was die de emmer deed overlopen. Ik bedoel niet dat ik nou zo kwaad werd door wat die heer zei. Maar toen hij dat tegen me zei, nou ja, toen werden allerlei dingen me opeens vrij duidelijk. Dingen waarover ik al een tijdje had nagedacht. En zoals ik u net al vertelde, meneer, was ik pas terug van onze korte vakantie in Luzern, waar ik een betere kijk op de zaak gekregen had. En ik dacht bij mezelf: ja, het is hoog tijd dat de bagagisten in deze stad de hier heersende opvattingen proberen te veranderen. Ik had namelijk gezien dat de situatie in Luzern heel anders was, meneer, en ik vond, nou ja, dat wat hier gebeurde eigenlijk niet kon. En toen heb ik na lang nadenken besloten om persoonlijk een aantal maatregelen te nemen. Natuurlijk wist ik waarschijnlijk toen al hoe moeilijk het zou worden. Ik denk dat ik zoveel jaren geleden mogelijk al beseftte dat het voor mijn generatie misschien te laat was. Dat de situatie te zeer verslechterd was. Maar ik dacht: nou ja, als ik mijn steentje kan bijdragen en een klein beetje verandering weet te bewerkstelligen dan krijgen degenen die na mij komen het in elk geval makkelijker. En dus heb ik mijn maatregelen genomen, meneer, en ik ben er niet meer van afgeweken sinds die dag dat dat raadslid die opmerking maakte. En ik ben er trots op dat een aantal andere bagagisten in deze stad mijn voorbeeld heeft gevolgd. Dat wil niet zeggen dat ze precies dezelfde maatregelen genomen hebben als ik. Maar we kunnen stellen dat hun maatregelen, nou ja, van gelijke aard waren.’

‘Ik begrijp het. En één van uw maatregelen was de koffers niet meer neerzetten maar ze in uw handen houden.’

‘Precies, meneer, u heeft de strekking heel goed begrepen. Ik moet er natuurlijk bij vertellen dat ik veel jonger en sterker was toen ik die regels voor mezelf instelde, en ik geloof dat ik er eigenlijk geen rekening mee hield dat ik zwakker zou worden met het klimmen der

jaren. Het is gek, meneer, maar dat doe je niet. De andere bagagisten hebben soortgelijke dingen gezegd. Niettemin proberen we allemaal aan onze vroegere besluiten vast te houden. We zijn in de loop der jaren een behoorlijk hechte groep geworden, wij twaalf, we zijn het restant van degenen die zoveel jaar geleden verandering in de situatie wilden brengen. Als ik daar nu enigszins vanaf zou stappen, meneer, zou ik het gevoel hebben dat ik de anderen in de steek liet. En als een van hen een van zijn oude regels zou laten vallen, zou ik er precies zo over denken. Want het staat buiten kijf dat er in deze stad toch enige vooruitgang is geboekt. Er is weliswaar nog een lange weg te gaan, maar we hebben het er vaak over gehad – we komen elke zondagmiddag bij elkaar in het Hongaars Café in de Oude Stad, u zou er eens bij kunnen komen zitten, u zou heel welkom bij ons zijn, meneer – maar goed, we hebben die dingen vaak besproken en zijn het er allemaal volledig over eens dat de houding jegens ons in deze stad aanmerkelijk is verbeterd. Voor de jongeren die er later bij zijn gekomen is het allemaal uiteraard een vanzelfsprekende zaak. Maar wij van ons groepje in het Hongaars Café weten dat we iets bereikt hebben, al is het niet heel veel. U bent bijzonder welkom bij ons, meneer. Ik zou u met alle plezier aan de anderen voorstellen. Het gaat er bij ons lang niet meer zo formeel aan toe als vroeger, en het is al enige tijd zo dat er in bijzondere gevallen gasten aan onze tafel mogen worden uitgenodigd. Bovendien is het daar heel aangenaam in deze tijd van het jaar met dat vriendelijke zonnetje 's middags. Onze tafel staat in de schaduw van de luifel en kijkt uit over het Oude Plein. Het is er heel aangenaam, meneer, ik weet zeker dat het u daar zal bevallen. Maar om terug te komen op wat ik zei, we hebben in het Hongaars Café al heel wat afgepraat over dat onderwerp. Ik bedoel, over die oude besluiten die we allen zo vele jaren geleden hebben genomen. Geen van ons stond er namelijk bij stil wat er gebeuren zou als we ouder werden. Ik denk dat we dermate opgingen in ons werk dat we alles uitsluitend van dag tot dag bekeken. Of misschien onderschatten we indertijd hoe lang het zou duren om die diep-gewortelde opvattingen te veranderen. Maar het is niet anders, meneer. Ik heb nu deze leeftijd bereikt, en elk jaar wordt het moeilijker.'

De bagagist zweeg even, en ondanks de krachtsinspanning die hij verrichtte leek hij in gedachten te verzinken. Toen zei hij:

‘Ik zal u de waarheid vertellen, meneer. Eerlijk is eerlijk. Toen ik jonger was, toen ik die regels voor mezelf maakte, droeg ik altijd maximaal drie koffers naar boven, hoe groot of zwaar ook. Als een gast een vierde koffer had, zette ik die neer. Maar drie redde ik altijd. Het geval wil, meneer, dat ik vier jaar geleden een poosje problemen met de gezondheid had, het viel me allemaal zwaar, en dus spraken we erover in het Hongaars Café. Nou, uiteindelijk waren mijn collega’s het er allemaal over eens dat ik niet zo streng voor mezelf hoefde te zijn. Per slot, zo zeiden ze tegen me, gaat het er alleen maar om dat de gasten een bepaalde indruk krijgen van de ware aard van ons werk. Of je nu twee of drie koffers draagt, het effect is vrijwel hetzelfde. Ik moest mijn minimum tot twee koffers terugbrengen, dan was er niets verloren. Ik heb gedaan wat ze zeiden, meneer, maar ik weet dat het niet helemaal waar is. Ik merk aan de manier waarop de mensen naar me kijken dat het bij lange na niet hetzelfde effect heeft. Of men een bagagist met twee koffers ziet zeulen of dat men hem met drie ziet zeulen, het effect dat het heeft, dat zult u moeten toegeven, meneer, verschilt zelfs voor het minst geoefende oog aanzienlijk. Ik beseft dat en ik wil best erkennen, meneer, dat ik dat maar moeilijk kan aanvaarden. Maar even terug naar wat ik zeggen wilde. Ik hoop dat u nu inziet waarom ik uw koffers niet wens neer te zetten. U heeft er maar twee. En twee koffers zal zeker nog een paar jaar in mijn vermogen liggen.’

‘Nou, dat is allemaal heel prijzenswaardig,’ zei ik. ‘U heeft bij mij beslist de door u gewenste uitwerking bewerkstelligd.’

‘Ik wil er graag bij vertellen, meneer, dat ik niet de enige ben die veranderingen heeft moeten invoeren. We bespreken die dingen altijd in het Hongaars Café, en het is een feit dat we allemaal enkele veranderingen hebben moeten invoeren. Al moet u ook weer niet denken dat we elkaar zomaar toestaan onze maatstaven los te laten. Als we dat zouden doen, zouden onze jarenlange inspanningen voor niets geweest zijn. We zouden weldra het mikpunt van spot worden. Voorbijgangers zouden zich vrolijk over ons maken als ze ons zondagsmiddags aan onze tafel zouden zien zitten. O nee, meneer, we blijven heel streng voor elkaar, en juffrouw Hilde zal ongetwijfeld kunnen bevestigen dat de gemeenschap onze zondagse bijeenkomsten is gaan respecteren. U zou, zoals ik al zei, meneer, van harte

welkom bij ons zijn. Zowel het café als het plein is uitzonderlijk aangenaam op deze zonnige middagen. En soms laat de eigenaar van het café op het plein een zigeunerorkestje spelen. Ook de eigenaar heeft enorm respect voor ons, meneer. Het café is niet groot, maar hij zorgt altijd dat wij ruimte genoeg hebben om gerieflijk aan onze tafel te zitten. Zelfs als het in de rest van het café heel erg druk is, zorgt de eigenaar er toch voor dat we niet verdrongen of gestoord worden. Zelfs op de drukste middagen zouden wij aan onze tafel allemaal tegelijkertijd onze armen helemaal kunnen strekken en in het rond laten zwaaien zonder dat een van ons een ander zou raken. Zoveel respect heeft de eigenaar voor ons, meneer. Ik weet zeker dat juffrouw Hilde kan bevestigen dat het waar is wat ik zeg.'

'Neem me niet kwalijk,' zei ik, 'maar wie is die juffrouw Hilde die u steeds noemt?'

Meteen nadat ik dat gezegd had, viel me op dat de bagagist over mijn schouder naar een plek achter me staarde. Ik draaide me om en ontdekte met enige schrik dat we niet de enigen in de lift waren. Een kleine jonge vrouw in een keurig mantelpakje stond achter me in de hoek gedrukt. Toen ze merkte dat ik haar eindelijk in het oog had gekregen, glimlachte ze en deed een stap naar voren.

'Pardon,' zei ze. 'Hopelijk denkt u niet dat ik voor luistervink speelde, maar ongewild heb ik alles gehoord. Ik heb geluisterd naar wat Gustav u vertelde, maar ik vind dat hij zijn stadgenoten nogal onrecht doet, hoor. Ik bedoel, als hij zegt dat wij onze hotelbagagisten niet waarderen. Natuurlijk waarderen we ze wel, en onze Gustav bovenal. Iedereen is dol op hem. Er zit dan ook een tegenstrijdigheid in wat hij u net vertelde. Gaat u maar na, als wij zo weinig waardering voor ze hebben, hoe verklaart hij dan dat ze in het Hongaars Café met zoveel respect worden behandeld? Echt, het is heel onaardig van je, Gustav, om meneer Ryder zo'n verkeerde indruk van ons te geven.'

Dat werd gezegd met een onmiskenbare genegenheid, maar de bagagist leek zich waarachtig te schamen. Hij nam een meer afgewende houding aan, waarbij de zware koffers tegen zijn benen bonkten, en keek bedremmeld de andere kant op.

'Ziezo, hij weet zijn plaats weer,' zei de jonge vrouw glimlachend. 'Maar hij is een van de allerbesten. We zijn allemaal dol op hem. Hij

is uitermate bescheiden dus hij zou het zelf nooit tegen u zeggen, maar de andere hotelbagagisten in deze stad kijken allemaal tegen hem op. Ja, het zou niet eens overdreven zijn om te zeggen dat ze ontzag voor hem hebben. Je ziet ze zondagsmiddags wel eens aan hun tafel zitten, maar als Gustav er nog niet is beginnen ze niet te praten. Voor hun gevoel zou het namelijk onbeleefd zijn om zonder hem aan te vangen. Vaak zitten ze met zijn tienen of elven zwijgend achter hun koffie te wachten. Hooguit fluisteren ze elkaar een enkele maal iets toe, alsof ze in de kerk zitten. En pas als Gustav arriveert beginnen ze ontspannen te kouten. Een bezoekje aan het Hongaars Café is alleen al de moeite waard om Gustavs binnenkomst mee te maken. Het contrast tussen ervoor en erna is heel opmerkelijk, dat verzeker ik u. Het ene moment zie je al die norske oude gezichten zwijgend rond de tafel. En dan verschijnt Gustav en beginnen ze te brullen en te lachen. Ze stompen elkaar voor de lol, slaan elkaar op de rug. Soms dansen ze zelfs, jawel, boven op de tafels! Ze hebben hun eigen “bagagistendans”, waar of niet, Gustav? Ja ja, ze amuseren zich kostelijk. Maar in geen geval voordat Gustav er is. Zelf zou hij u dit allemaal natuurlijk nooit vertellen; hij is zo bescheiden. Iedereen in deze stad is dol op hem.’

Terwijl de jonge vrouw sprak, moest Gustav zich nog verder afgewend hebben, want toen ik weer naar hem keek stond hij naar de andere hoek van de lift gekeerd, met zijn rug naar ons toe. Door het gewicht van de koffers knikten zijn knieën en trilden zijn schouders. Zijn hoofd hing helemaal naar voren, zodat wij het van achteren bijna niet meer zagen, maar of dat kwam door verlegenheid of louter door de krachtsinspanning viel moeilijk uit te maken.

‘Neemt u mij niet kwalijk, meneer Ryder,’ zei de jonge vrouw. ‘Ik heb me nog niet voorgesteld. Ik ben Hilde Stratmann. Het is mijn taak om te zorgen dat alles probleemloos verloopt zolang u bij ons bent. Ik ben zo blij dat u er eindelijk in geslaagd bent te komen. We begonnen ons allemaal al een beetje zorgen te maken. Iedereen heeft vanmorgen zo lang mogelijk gewacht, maar velen hadden belangrijke afspraken en de één na de ander moest weg. En dus is het aan mij, een eenvoudige employée van de Gemeentelijke Kunststichting, om u te vertellen hoe vereerd we ons allemaal voelen met uw bezoek.’

‘Het is me een genoegen om hier te zijn. Maar over vanmorgen. Zei u daarnet...’

‘O, maakt u zich alstublieft niet druk over vanmorgen, meneer Ryder. Niemand heeft zich er ook maar in het minst aan gestoord. Het gaat erom dat u er bent. Overigens, meneer Ryder, wat betreft de Oude Stad ben ik het zeer beslist met Gustav eens. Die is echt heel fraai, en ik adviseer bezoekers ook altijd om erheen te gaan. Er hangt een fantastische sfeer met al die terrasjes, kunstnijverheidswinkeltjes en restaurantjes. Het is van hier maar een klein stukje lopen, dus u zou de gelegenheid moeten benutten zodra uw programma er ruimte voor laat.’

‘Ik zal dat zeker proberen te doen. Overigens, juffrouw Stratmann, wat betreft mijn programma...’ Ik zweeg tamelijk welbewust en verwachtte dat de jonge vrouw een uitroep zou slaken vanwege haar vergeetachtigheid, om misschien vervolgens uit haar diplomatenkoffertje een papier of map te voorschijn te halen. En ze onderbrak me ook snel, maar dat was om te zeggen:

‘Ja, het is een vol programma. Maar ik hoop dat het niet onredelijk is. We hebben geprobeerd het tot de allernoodzakelijkste dingen te beperken. We werden uiteraard overspoeld door allerlei plaatselijke verenigingen, onze media, iedereen. U heeft zo veel bewonderaars in deze stad, meneer Ryder. Voor veel mensen hier bent u niet alleen ’s werelds beste nog levende pianist maar wellicht ook de allergrootste van deze eeuw. Maar we geloven dat we er uiteindelijk in geslaagd zijn om het tot het noodzakelijkste te beperken. Ik neem aan dat er niets bij is waar u al te ongelukkig mee bent.’

Juist op dat moment gleden de liftdeuren open en liep de bejaarde bagagist de gang in. Als gevolg van de koffers slofte hij over de vloerbedekking, en juffrouw Stratmann en ik, die hem volgden, moesten onze pas inhouden om hem niet te passeren.

‘Ik hoop maar dat niemand zich beledigd voelde,’ zei ik onder het lopen tegen haar. ‘Ik bedoel, vanwege het feit dat mijn programma geen ruimte voor ze liet.’

‘O nee, maakt u zich geen zorgen. We weten allemaal waarom u hier bent en niemand wil te horen krijgen dat hij u van uw voorbereidingen heeft afgehouden. Op twee tamelijk belangrijke sociale gelegenheden na, meneer Ryder, houdt uw hele programma min of meer rechtstreeks verband met donderdagavond. U heeft inmiddels natuurlijk gelegenheid gehad om u met uw programma vertrouwd te maken.’

Iets in de toon waarop ze die laatste opmerking uitsprak, maakte het voor mij moeilijk om helemaal eerlijk te reageren. Vandaar dat ik mompelde: 'Ja, natuurlijk.'

'Het is een zwaar programma. Maar we hebben ons in grote mate laten leiden door uw verzoek om zoveel mogelijk informatie uit de eerste hand te krijgen. Een heel prijzenswaardig streven, als ik het zeggen mag.'

Voor ons bleef de bejaarde bagagist bij een deur staan. Eindelijk zette hij mijn koffers neer en begon te frunniken aan het slot. Toen we dichterbij kwamen, tilde Gustav de koffers weer op en wankelde de kamer in met de woorden: 'Volgt u me maar, meneer.' Ik wilde dat net doen, toen juffrouw Stratmann een hand op mijn arm legde.

'Ik zal u niet ophouden,' zei ze. 'Maar ik wilde in dit stadium nog even weten of er ook maar iets in uw programma is waar u niet gelukkig mee bent.'

De deur zwaaide dicht, en we bleven in de gang achter.

'Nou, juffrouw Stratmann,' zei ik, 'over het geheel genomen, leek het mij... een heel goed uitgebalanceerd programma.'

'Juist ook met het oog op uw verzoek hebben we die bijeenkomst georganiseerd met de Zelfhulpgroep Burgers voor Elkaar. De Zelfhulpgroep bestaat uit gewone mensen uit alle geledingen van de maatschappij, verenigd door het besef geleden te hebben onder de huidige crisis. U zult dan uit de eerste hand kunnen vernemen wat sommige mensen hebben doorgemaakt.'

'Ja ja. Dat is ongetwijfeld bijzonder nuttig.'

'En zoals u gezien heeft, hebben we ook gezorgd voor de door u gewenste persoonlijke ontmoeting met meneer Christoff. De omstandigheden in aanmerking genomen begrijpen we volledig dat u een dergelijk verzoek noodzakelijk achtte. En meneer Christoff van zijn kant is natuurlijk opgetogen, dat kunt u zich voorstellen. Hij heeft uiteraard zo zijn eigen redenen om u te willen ontmoeten. Daarmee bedoel ik natuurlijk dat hij en zijn vrienden alles in het werk zullen stellen om u tot hun zienswijze over te halen. Het is vanzelfsprekend allemaal onzin, maar ik ben ervan overtuigd dat u er veel profijt van zult hebben bij de vorming van een totaalbeeld van wat hier is gepasseerd. Meneer Ryder, u ziet er heel moe uit. Ik zal u niet langer ophouden. Hier heeft u mijn kaartje. Belt u me toch voor-

al als u problemen of vragen heeft.’

Ik bedankte haar en keek haar na terwijl ze terugliep door de gang. Toen ik mijn kamer binnenging was ik de verschillende implicaties van het gesprekje nog aan het overpeinzen, en pas een moment later kreeg ik oog voor Gustav, die bij het bed stond.

‘Ah, daar bent u, meneer.’

Na de alomtegenwoordige donkere houten lambrizing elders in het gebouw verbaasde het me dat de kamer zo licht en modern oogde. De wand tegenover me bestond van de vloer tot aan het plafond bijna geheel uit glas en het zonlicht viel op aangename wijze tussen de lamellen door die er hingen. Mijn koffers waren naast elkaar bij de klerenkast neergezet.

‘Goed, meneer, als u nog heel even heeft,’ zei Gustav, ‘dan zal ik u laten zien waar alles in de kamer is, opdat uw verblijf hier zo aangenaam mogelijk zal zijn.’

Ik volgde Gustav door de kamer terwijl hij schakelaars en andere voorzieningen aanwees. Op zeker moment ging hij me voor de badkamer in en vervolgde daar zijn uitleg. Ik had hem bijna onderbroken, zoals ik meestal doe als een bagagist me een hotelkamer laat zien, maar iets in de toewijding waarmee hij zijn taak verrichtte, iets in de moeite die hij zich gaf om iets wat hij vele malen per dag deed een persoonlijk tintje te geven, ontroerde me enigszins en belette me om hem in de rede te vallen. En terwijl hij zijn uitleg vervolgde en met één hand naar allerlei delen van het vertrek gebaarde, kreeg ik het idee dat ondanks al zijn beroepsmatige ijver, ondanks zijn oprechte wens om het mij naar de zin te maken, een bepaalde kwestie die hem de hele dag al had beziggehouden zich weer voor in zijn gedachten had genesteld. Hij was zich, anders gezegd, wederom zorgen aan het maken over zijn dochter en haar zoontje.

Toen de regeling hem verscheidene maanden eerder was voorgesteld, had Gustav niet vermoed dat hij er ook maar iets anders dan ongecompliceerd genoeg aan zou beleven. Eén middag in de week zou hij een paar uur met zijn kleinzoon door de Oude Stad gaan wandelen en zo Sophie in staat stellen om op eigen houtje iets leuks te ondernemen. De regeling was trouwens direct een succes gebleken, en in tijd van enkele weken hadden opa en kleinzoon een vast patroon ontwikkeld dat beiden uitermate plezierig vonden. Op

middagen dat het niet regende begonnen ze in de speeltuin, waar Boris altijd zijn nieuwste waaghalzerijen vertoonde. Als het regenachtig was, begonnen ze bij het scheepvaartmuseum. Daarna kuierden ze door de kleine straatjes van de Oude Stad, gingen diverse cadeaushops in, en bleven soms op het Oude Plein staan kijken naar een mimespeler of een acrobaat. Omdat de bejaarde bagagist een bekende verschijning in de wijk was, liepen ze nooit lang zonder dat iemand hen groette, en talrijke malen kreeg Gustav complimentjes over zijn kleinzoon. Vervolgens gingen ze naar de oude brug om te kijken naar de schepen die eronderdoor voeren. De tocht eindigde dan in een favoriet café, waar ze taart of ijs bestelden en wachtten tot Sophie terugkwam.

Aanvankelijk hadden die uitstapjes Gustav een enorme voldoening geschonken. Maar door het toegenomen contact met zijn dochter en kleinzoon moesten hem wel dingen opvallen die hij vroeger wellicht had verdrongen, en op het laatst had hij tegenover zichzelf niet meer kunnen volhouden dat alles in orde was. In de eerste plaats was de stemming waarin Sophie meestal verkeerde problematisch. De eerste paar weken had ze opgeruimd afscheid van hen genomen en zich naar het centrum gespoed, waar ze ging winkelen of met een vriendin had afgesproken. Maar de laatste tijd was ze steeds vaker weggesjokt, alsof ze met zichzelf geen raad wist. Er waren bovendien duidelijke aanwijzingen dat het probleem, wat het ook was, zijn weerslag op Boris begon te krijgen. Weliswaar was Gustavs kleinzoon het grootste deel van de tijd nog even vrolijk als eerst. Maar het was de bagagist opgevallen dat het gezicht van het ventje zo nu en dan betrok, vooral als de situatie thuis ook maar even werd aangeroerd. En twee weken geleden was er iets gebeurd dat de bejaarde bagagist maar niet uit zijn gedachten had kunnen bannen.

Hij liep met Boris langs een van de talloze cafés in de Oude Stad toen hij opeens zijn dochter binnen zag zitten. Door de schaduw van de luifel op de ruit kon hij helemaal tot achter in de zaak kijken, en Sophie zat daar duidelijk in haar eentje achter een kop koffie, een diep mistroostige uitdrukking op haar gezicht. Het plotse besef dat ze niet eens de fut had gehad om de Oude Stad te verlaten, om maar te zwijgen van haar gezichtsuitdrukking, was een hele schok geweest voor de bagagist – hij was er zo beduusd van geweest dat het even

geduurd had eer hij eraan dacht te pogen Boris' aandacht af te leiden. Het was te laat geweest: Boris had de blik van de bagagist gevolgd en zijn moeder duidelijk in het oog gekregen. Het jongetje had zijn blik onmiddellijk afgewend, en ze hadden hun wandeling samen voortgezet zonder een woord aan de kwestie te wijden. Boris had binnen luttele minuten zijn goede humeur weer terug, maar het voorval had de bagagist niettemin ten zeerste verontrust en hij had er sindsdien vele malen aan moeten terugdenken. Ja, het was de herinnering aan die gebeurtenis waardoor hij in de lobby zo'n afwezige indruk had gemaakt, en die hem nu weer kwelde terwijl hij me door mijn kamer rondleidde.

Ik was op de oude man gesteld geraakt en voelde een golf van medeleven met hem. Het was duidelijk dat Gustav er al heel lang over piekerde en nu het gevaar liep dat hij zijn zorgen onaanvaardbare proporties liet aannemen. Ik overwoog om tegen hem over het probleem te beginnen, maar toen hij zijn gebruikelijke ronde had beëindigd, werd ik opnieuw overvallen door de vermoeidheid die me met tussenpozen al parten speelde sinds ik uit het vliegtuig was gestapt. Ik nam me voor om de zaak op een ander moment met hem te bepraten en liet hem met een royale fooi vertrekken.

Zodra de deur achter hem was dichtgegaan, liet ik me geheel gekleed op bed neerploffen en staarde een poosje uitdrukkelingsloos naar het plafond. Eerst was mijn hoofd nog vol gedachten aan Gustav en zijn uiteenlopende zorgen. Maar terwijl ik zo bleef liggen, merkte ik dat ik weer begon terug te denken aan mijn gesprek met juffrouw Stratmann. Deze stad verwachtte van mij duidelijk meer dan alleen maar een recital. Maar toen ik me wat fundamentele details over mijn huidige bezoek te binnen probeerde te brengen, lukte me dat nauwelijks. Ik beseftte hoe dom het van me geweest was dat ik niet openhartiger tegen juffrouw Stratmann was geweest. Als ik geen afschrift van mijn programma had ontvangen, was dat haar schuld, niet de mijne, en dan was mijn defensieve houding dus volkomen onterecht geweest.

Ik dacht weer na over de naam Brodsky, en ditmaal had ik beslist het idee dat ik in een niet al te ver verleden iets over hem gehoord of gelezen had. En toen opeens kwam me een moment voor de geest

van de lange vliegreis die ik net achter de rug had. Terwijl de andere reizigers om me heen sliepen, had ik in de verduisterde passagiersruimte het programma voor dit bezoek zitten bestuderen in het zwakke schijnsel van het leeslampje. Mijn buurman was op zeker moment wakker geworden en had enige minuten later een of andere luchthartige opmerking gemaakt. Ja, ik herinnerde me weer dat hij zich naar me toe had gebogen en een of ander quizvraagje had gesteld, iets over voetballers op het Wereldkampioenschap. Omdat ik zorgvuldig mijn programma aan het bestuderen was en niet afgeleid wenste te worden, had ik hem nogal koeltjes afgewimpeld. Dat alles kwam me nu weer heel duidelijk voor de geest. Ik herinnerde me zelfs de structuur van het dikke grijze papier waarop het programma getypt was, de vage gele vlek die het leeslampje erop wierp, het gebrom van de vliegtuigmotoren – maar hoe ik ook mijn best deed, van de tekst op dat papier wist ik me niets te herinneren.

Enkele minuten later voelde ik dat de vermoeidheid me overmande en besloot ik dat het weinig zin had om me nog langer zorgen te maken voor ik even had geslapen. Ik wist uit ervaring dat alles na een poosje rusten altijd veel duidelijker werd. Daarna kon ik op zoek gaan naar juffrouw Stratmann, haar uitleggen dat er sprake was van een misverstand, een afschrift van mijn programma krijgen, en haar de dingen laten ophelderen die opheldering behoeften.

Ik begon net weg te doezelen toen iets me opeens dwong om mijn ogen weer open te doen en naar het plafond te kijken. Ik bleef het plafond enige tijd bestuderen, kwam toen op het bed overeind en keek om me heen, waarbij het gevoel van herkenning met de seconde sterker werd. De kamer waar ik me momenteel bevond, zo besepte ik, was de kamer die als mijn slaapkamer had gefungeerd in de twee jaar dat mijn ouders en ik bij mijn tante in huis hadden gewoond, ergens in de grensstreek tussen Engeland en Wales. Ik keek nogmaals de kamer rond, liet me weer achterover zakken en keek toen wederom naar het plafond. Het was onlangs opnieuw bepleisterd en geschilderd, de afmetingen waren vergroot, de kroonlijsten waren verwijderd, de versierselen rond het lichtpunt waren helemaal veranderd. Maar het was onmiskenbaar hetzelfde plafond als dat waarnaar ik zo vaak had liggen staren vanuit mijn smalle, krakende bed van destijds.

Ik liet me op mijn zij rollen en keek naar de vloer naast het bed. Er

lag een donker vloerkleed van het hotel op de plaats waar mijn voeten op de grond zouden komen. Ik herinnerde me dat er ooit op datzelfde gedeelte van de vloer een sleetse groene mat had gelegen waarop ik verscheidene malen per week mijn in twee beschuitbussen bewaarde plastic soldaatjes – in totaal meer dan honderd – in zorgvuldige formaties had opgesteld. Ik bracht een hand omlaag en liet mijn vingers over het hotelkleed strijken, en terwijl ik dat deed, kwamen er herinneringen bij me boven aan een middag waarop ik in mijn wereld van plastic soldaatjes was opgegaan en er beneden een felle ruzie was uitgebroken. De razernij in de stemmen was zodanig geweest dat ik zelfs als kind van zes of zeven besepte dat het geen gewone ruzie was. Maar ik had mezelf voorgehouden dat het niets was, en mijn wang weer op de groene mat leggend was ik doorgegaan met het uitvoeren van mijn strijdplannen. Vlak bij het midden van die groene mat had een kapotte plek gezeten die altijd een bron van grote ergernis voor me was geweest. En terwijl de stemmen beneden tekeer bleven gaan, kwam ik die middag voor het eerst op het idee dat die scheur te gebruiken was als een soort rimboegebied dat mijn soldaten door moesten trekken. Die ontdekking – dat de onvolkomenheid die mijn fantasiewereld altijd bedreigd had te ondermijnen er zowaar een plaats in kon krijgen – was behoorlijk opwindend voor me geweest, en de ‘rimboe’ zou een beslissende rol spelen in veel van de veldslagen die ik nadien organiseerde.

Dat alles kwam bij me boven terwijl ik doorging naar het plafond te staren. Ik was me er natuurlijk aldoor ten zeerste van bewust dat er allerlei dingen waren veranderd of verwijderd. Desalniettemin kwam er een diepe rust over me door het besef na al die tijd weer terug te zijn in dat oude toevluchtsoord uit mijn jeugd. Ik sloot mijn ogen, en even was het alsof ik weer omringd werd door alle vroegere meubelstukken. In de verste hoek rechts de hoge witte klerenkast met de kapotte deurknop. Mijn tantes schilderij van de kathedraal van Salisbury boven mijn hoofd aan de muur. Het nachtkastje met de twee laatjes waarin al mijn kleine schatten en geheimen zaten. Alle spanningen van de dag – de lange vliegreis, de verwarring over mijn programma, Gustavs problemen – leken van me af te vallen en uitgeput voelde ik me wegzinken in een diepe slaap.